بسم الله الرحمن الرحیم

مجموعه کتاب‌های اندیشمند

کتابیار اندیشمند
فارسی ششمی ها

قابل استفاده ی دانش آموزان پایه ی ششم ابتدایی

مؤلف: محمدرضا لطفی

شامل:

توضیحات هر درس، معانی اشعار،
نکات اضافه دستوری، یادآوری نکات سالهای قبل
و تمرینات متنوع

+ ۵ زنگ آزمون دوره‌ای

ناشر: تندیس نقره‌ای اندیشمند
نظارت علمی آموزشگاه اندیشمند

مدرسین، دانش آموزان و اولیای گرامی شما می توانید هرگونه
سؤال، اشکال و نقد خود را در مورد این کتاب
جهت پاسخگویی مؤلفین به شماره ۰۹۳۸-۳٤٤۳۵۱٤ تلگرام نمایید

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و مخصوص ناشر است
هرگونه کپی برداری، تکثیر و انتشار اعم از کل یا جزء این اثر ولو با ذکر منبع
ممنوع و موجب پیگرد قانونی می‌باشد

ناشر	:	تندیس نقره‌ای اندیشمند(۴۰۸۸۶۲۰۵ - ۰۲۱)
نام کتاب	:	کتابیار اندیشمند فارسی ششمی ها
مؤلف	:	محمدرضا لطفی
نوبت چاپ	:	دوم
تیراژ	:	۰۰۰/
سال چاپ	:	۱۴۰۱
طرح جلد	:	مجید دهباشی
تایپ و صفحه آرایی	:	اندیشمند
مدیر تولید	:	محمد علی کیانی
مدیر فنی	:	مجتبـی پیـری
پشتیبانی تولید	:	علیرضا محمدزاده / امیر حسین طاهریان
لیتوگرافی و چاپ صحافی	:	تندیس نقره‌ای خاطره (۴۰۸۸۶۲۵۷-۰۲۱)

قیمت : ۰۰۰/ تومان

دفتر مرکزی : تهران - خیابان دکتر فاطمی ، ضلع شرقی سازمان آب، نبش خیابان شهید دائمی
شماره ۱۷۸ ، طبقه ۶ ، آموزشگاه علمی اندیشمند کد پستی : ۱۴۱۵۶۶۴۹۹۱
تلفن : ۸۸۹۷۶۰۷۷ - ۰۲۱

نظارت علمی آموزشگاه اندیشمند

مقدّمه ی ناشر

به نام خداوند جان و خرد

«**کتاب یار**» مجموعه ای است کم نظیر که به شیوه ای روان، عمیق و مؤثّر، تمامی نیازهای آموزشی دانش آموزان عزیز را در هر پایه ی تحصیلی تحت پوشش قرار می دهد و از آنجا که مطالعه ی دقیق کتاب یار به فهم کتاب درسی کمک می کند، بنابراین کتاب یار، یار کتاب درسی محسوب می شود.
با این هدف، گروه مؤلّفین اندیشمند با بهره گیری از روش های نوین آموزشی و مطابق با محتوای کتب درسی، کتاب یار را طراحی نموده اند.
آنچه این مجموعه را از سایر کتاب های مشابه متمایز می سازد، شیوه ی ارائه ی مطالب، درس نامه ها، سؤالات متعدد و متنوعی است که بر اساس آن ها آزمون‌های دوره ای برگزار می شود. این روش موجب گردیده تا دانش آموزان عزیز بتوانند در هر آزمون رشد توانایی های علمی خود را به محک گذارده و با مشخّص شدن نقاط قوت و ضعف خود، مسیر یادگیری مناسب تری را در پیش گیرند.
امید است کتاب حاضر چون یاری مهربان، شما را تا سرمنزل مقصود همراهی نماید.

سربلند باشید.

مقدّمه مؤلّف

به نام خداوند خورشید و ماه که دل را به نامش خرد داد راه

دوره ابتدایی تحصیلی، اساسی ترین دوره در بین دوره های چندگانه ی تحصیلی در مملکتمان است. از اهداف مهم این دوره ها می توان به توانایی خواندن و نوشتن وحساب کردن اشاره کرد به غیر از این هدف ها، هدف های مهم دیگری هم وجود دارندکه در درجه بندی اهداف آموزش ابتدایی بالاتر از اهداف یاد شده قرار می گیرند.

امّا متاسفانه نگاه مساوی به تمامی دروسی که هدف های فوق را دنبال می کنند، بین دانش آموزان و حتی آموزگاران ارجمند وجود ندارد، چنان که حجم عمده ای از ساعات درسی را دروس ریاضی و علوم پر می کند.

در واقع به جرأت می توان گفت، درس فارسی به نوعی مظلوم واقع شده است، چراکه تقریباً دانش آموزان بیشتر به سایر دروس توجه می کنند تا به درس فارسی و این درحالی است که شاید بتوان گفت، این درس مهم ترین درس دوره ابتدایی است.

نظر به این مهم و این نقص در آموزش درس فارسی، این کتاب تلاش می کند با آموزش های تکمیلی با نگاهی به کتاب فارسی سال قبل، تمرین های هدف دار و گوناگون، سواد فارسی دانش آموزان را به گونه ای بالا ببرد تا در پایان سال تحصیلات این پایه، تسلّط کامل به مفاهیم این درس داشته باشند.

برای این منظور مطالب مهم دستوری، واژه آموزی و نکته ها را با بیانی گسترده تر بیان کرده و تمرینات گوناگون و بسیاری که به نوعی مکمل تمرینات کتاب نوشتاری است در نظر گرفته شده است.

در لابه لای مطالب آموزشی مربوط به کتاب درسی، مطالب جدید و تکمیلی در بخش هایی به نام «دو کلمه حرف حساب» گنجانده شده تا به مطالب علمی کتاب عمق بیشتری بدهد و در قسمت های «اینو یادت میاد» مطالب دستوری سالهای گذشته بیان شده است.

برای بررسی دقیق تر درس و توجه دانش آموزان به متن دروس، تلاش شده تا تمرینات بیشتر از متن خود دروس انتخاب شود که خود بهترین مرجع است.

آزمونهایی تحت عنوان «زنگ آزمون» نیز برای بررسی بهتر تمرینات گذشته در فواصل معینی بین درس‌ها در نظرگرفته شده تا مروری بر آموخته های قبل نیز شود.

در انتها با اذعان به این که قطعاً هر تلاشی خالی از نقص و اشکال نیست، امیدوارم همکاران ارجمند با گوشزد نقاط ضعف و قوّت این کتاب،نگارنده را در ارائه ی مجموعه های بی نقص تر یاری دهند.

با سپاس: محمد رضا لطفی

فهرست مطالب

فصل اول: آفرینش ۷
درس اوّل: معرفت آفریدگار ۸
درس دوم: پنجره های شناخت ۱۵
فصل دوم: دانایی و هوشیاری ۲۱
درس سوم: هوشیاری ۲۲
زنگ آزمون یک ۲۹
درس چهارم: داستان من و شما ۳۲
درس پنجم: هفت خان رستم ۳۸
فصل سوم: ایران من ۴۴
درس ششم: ای وطن ۴۵
زنگ آزمون دو ۵۲
درس هشتم: دریاقلی ۵۵
فصل چهارم: نام آوران ۶۵
درس نهم: رنج هایی کشیده ام که مپرس ۶۶
زنگ آزمون سه ۷۳
درس دهم: عطار و جلال الدین محمد ۷۶
درس یازدهم: شهدا خورشیدند ۸۳
فصل پنجم: راه زندگی ۸۹
درس دوازدهم: دوستی / مشاوره ۹۰
زنگ آزمون چهار ۹۸
درس چهاردهم: راز زندگی ۱۰۱
فصل ششم: علم و عمل ۱۰۷
درس پانزدهم: میوه ی هنر ۱۰۸
درس شانزدهم: آداب مطالعه ۱۱۶
درس هفدهم: ستاره روشن ۱۲۳
زنگ آزمون پنج ۱۳۰

فصل اول

آفرینش

درس اول : معرفت آفرید گار

درس دوم : پنجره های شناخت

درس اول: معرفت آفریدگار

این متن که از کتاب تاریخ بلعمی انتخاب شده به دنبال آموزش این مطلب است که باید در جهان آفرینش دقّت کرد تا خداوند را بهتر شناخت.

ابو علی بلعمی گفته است :

تمام مردم گوناگونی که در جهان دیده می شوند را خداوند یکتا آفریده و برای همه ی آنها نیز نعمت های بسیاری خلق کرده است . بنا بر این ، این آفریدگار توانا ، دانا و مهربان را باید پرستید و از او بسیار سپاسگزاری نمود.

اندیشیدن درباره ی خداوند و آفریدگان اوباعث افزایش دانایی و ایمان به خداوند و غفلت و فکر نکردن به آفرینش باعث نادانی و گمراهی انسان خواهد شد.

سعدی شیرازی نیز ، در این شعر خویش ، به این نکته اشاره کرده است که تمام موجودات دنیا ، هر یک به شکلی با دیدن جهان و احساس لذّت های آن خداوند بزرگ را به یاد آورده و هرکدام به زبان خود از حضرت پروردگار سپاس گزاری می کنند.

❖ بیاموزیم

➔ الف) جمله عبارت است از کلمه یا مجموعه ی کلمه هایی که روی هم پیام کاملی را به گوینده یا شنونده منتقل کنند. در زبان فارسی جمله به سخنی گفته می شود که از نهاد و گزاره تشکیل شده است. اجزای جمله به دو صورت عادی و بلاغی کنار هم قرار می گیرند. در روش عادی جایگاه نهاد و گزاره و فعل مشخّص است.

امّا در شیوه ی بلاغی که در نظم (شعر) بیشتر کاربرد دارد جای اجزای جمله جا به جا می شود که در قسمت (ب) این گفتار توضیح داده خواهد شد. بر اساس مفهوم و پیامی که جمله ها می رسانند ، آن ها را به چهار گروه تقسیم بندی کرده اند.

اکنون به جمله های زیر توجّه کنید :

۱) بهار از راه رسیده است.

۲) آموزگار چه درسی داد ؟

۳) شکوفه ها را تماشا کن.

۴) بهار چقدر زیبا است !

در جملـه ی ۱ ، رسـیدن بهـار را خبـر داده ایـم. در جملـه ی ۲ ،در بـاره ی موضـوع تدریـس آمـوزگار پرسـش کـرده ایـم. در جملـه ۳ ،از شـنونده خواسـته ایـم کـه شـکوفه هـا را تماشـا کنـد و در حقیقـت به او در بـاره ی کاری امـر کـرده ایـم ، امّـا آخریـن جملـه ، نـه خبـری را مـی رسـاند و نـه مفهـوم پرسـش و امـر دارد ، بلکـه در آن تعجّـب خـود را از زیبایـی بهـار بیـان کـرده ایـم. تعجّـب ،یکـی از حـالات و عواطـف انسـان اسـت. در ایـن بـاره بـه ایـن جملـه هـا نیـز توجّـه کنیـد :

۵) کاشکی این مردم دانه های دلشان پیدا بود !

۶) پاینده باد ایران اسلامی !

۷) بَه بَه چه هوای خوبی !

این جملات نیز مانند جمله ی «۴» هر یک ، یکی از عواطف انسانی را بیان می کنند :

جمله ی ۵ آرزو ، جمله ۶ دعا و جمله ی ۷ تحسین و آفرین را می رساند.

پس :

بـه جملـه هایـی ماننـد جملـه ی «۱»کـه در آن هـا خبـری داده مـی شـود ، جملـه ی خبـری مـی گویند. در پایـان جملـه ی خبـری بایـد نقطه (.) گذاشـت.

جملـه هایـی را کـه ماننـد جملـه ی «۲»پرسشـی را مطـرح مـی کننـد ، جملـه ی پرسشـی مـی نامنـد. در پایـان جملـه ی پرسشـی ، علامـت پرسـش (؟) مـی گذارنـد. بایـد توجّـه داشـت کـه در زبـان عامیانـه و هنـگام صحبـت کـردن مـی تـوان بـا تغییـر لحـن صحبـت یـک جملـه ی خبـری را بـه یـک جملـه ی پرسشـی تبدیـل کرد.

مانند : هوا سرد است. ← هوا سرد است ؟

امّـا در هنـگام نوشـتن بـرای نوشـتن یـک جملـه ی پرسشـی بایـد از کلمـه هـای پرسشـی (آیـا ، چـه ، چگونـه ،کِـی ،چـرا و...) اسـتفاده کنیـم. بـه ایـن کلمـه هـا « اَدات پرسـش » مـی گوینـد.

جملـه هایـی کـه ماننـد جملـه ی «۳» بـا آن هـا انجـام کاری را مـی خواهیـم ، جملـه ی امـری نامیـده مـی شـوند. در پایـان جملـه ی امـری نیـز ماننـد جملـه ی خبـری ، نقطـه (.) مـی گذارنـد.

و بالأخـره جملـه ای ماننـد جملـه هـای ۴ ، ۵ ،۶ و ۷ کـه نـه خبـری را مـی رسـاند و نـه مفهـوم پرسـش یـا امـر دارد ، بلکـه یکـی از عواطـف و روحیّـات انسـانی ماننـد تعجّـب ، دعا ، تحسـین ،خشـنودی ، خشـم

و نفـرت را بیـان مـی کنـد ، جملـه ی عاطفـی نامیـده مـی شـود. در پایـان جملـه ی عاطفـی ایـن نشـانه (!) را مـی گذاریـم.

ب) در سـال هـای قبـل بـا شـعر آشـنا شـدیم و در یافتیـم شـعر عبارتـی اسـت کـه دارای وزن و آهنگ بـوده و قافیـه داشـته باشـد. آن چـه لازم اسـت یـاد آوری شـود ایـن اسـت کـه بـرای سـاختن آهنـگ یـا ریتـم شـعر گاهـی شـاعر بـا انتخـاب کلمـه هایـی ،بـدون جابـه جایـی اجـزای جملـه ، موفّـق بـه ایجـاد ریتـم (آهنـگ) مـی شـود.

مثال : پسر نوح با بدان بنشست　　خاندان نبوّتش گم شد

ولی در بسیاری از اوقات ، ناچار به جا به جا کردن برخی از کلمه ها می شود. مثال :

تا توانی می گریز از یار بد　　یار بد بدتر بُوَد از مار بد

جمله ی درست بیت بالا این گونه است :

تا توانی از یار بد بگریز　　یار بد از مار بد ، بد تر بُوَد

در ایـن دو جملـه کـه در قالـب یـک بیـت آمـده اسـت بـرای ایجـاد ریتـم و آهنـگ شـعر ،فعـل هـای دو جملـه ،جـا بـه جـا شـده انـد.

بـرای سـاخت ریتـم بایـد حتمـاً تعـداد بخـش هـای هـر مصـراع در هـر بیـت بـا هـم برابـر باشـند بـه عنـوان نمونـه در مصـراع اول (تـا توانـی مـی گریـز از یـار بد)یـازده بخـش و در مصـراع دوم (یـار بـد بدتـر بـود از مـار بـد) هـم یـازده بخـش وجـود دارد.

حکایت

حکایـت نوعـی از داسـتان کوتـاه بـه شـمار مـی رود کـه در آن درس یـا نکتـه ای اخلاقـی نهفتـه اسـت. ایـن درس یـا نکتـه ی اخلاقـی بیشـتر در پایـان حکایـت بـر خواننـده آشـکار مـی شـود. شـخصیت های حکایـت ، اشـخاص ، حیوانـات یـا اشـیای بـی جـان هسـتند. بهتریـن نمونـه هـای حکایـت در زبـان فارسـی را مـی تـوان در داسـتان هـای هـزار و یـک شـب دیـد. حکایـت هـا معمـولا طـوری نوشـته مـی شـوند کـه خواننـده بـه سـادگی آن را درک کنـد. ادبیاتـی را کـه در حکایـات بـه کار بـرده مـی شـود را « ادبیـات تعلیمـی » مـی نامنـد.

تمرین درس ۱

۱ - قافیه ها را در بیت های زیر ، مشخّص کنید و زیر آنها خط بکشید.

ای نام تو بهترین سر آغاز — بی نام تو نامه کِی کنم باز

ای نام تو مـــونس روانم — جز نام تو نیست بر زبانـــم

۲ - در بیت های زیر جمله های خبری و امری را پیدا کنید و بنویسید.

تنِ زنده والا به وَرزَندگی است — که وَرزَندگی مایه ی زنـــدگی است

به ورزش گرای و سر افراز باش — که فرجام سُستی سر افکندگی است

۳ - مفهوم عبارت زیر را به زبان ساده بنویسید.

به سختی دهد مرد آزاده تن — که پایان تن پروری بندگی است

.....

۴ - انواع جمله های زیر را مشخّص کنید.

الف) چه کسی رغبت می کند در یک محیط کثیف و آلوده به گردش برود ؟

ب) بعضی از پرندگان و حیوانات هم برای تمیز کردن خود ، روی خاک می غلتند.

پ) چه گوارا این آب !

ت. چه زلال این رود !

ث) کوچه باغش پُر موسیقی باد!

۵ - جمله ی زیر را با قرار دادن علامت مناسب در پایان آن و اندکی تغییر، یک بار به جمله ی امری ، یک بار به جمله ی عاطفی و یک بار به جمله ی پرسشی تبدیل کنید.

مثال : جهان هنر ، جهان شگفتی هاست.

جهان هنر چه جهان شگفتی است ! آیا جهان هنر جهان شگفتی هاست ؟

« شما بارها بر قلمی که نقش ها را رقم زده و دست های ماهری که آن ها را بافته ، آفرین گفته اید.»

جمله ی امری : ----------

جمله ی عاطفی : ----------

جمله ی پرسشی : ----------

۶ - شکل مفرد هر یک از این کلمه ها را بنویسید.

اقوام ( ) عقاید ( ) رسوم ( )

۷ – کدام یک از کلمه های زیر می توانند با هم هم قافیه باشند ؟ آن ها را کنار هم بنویسید.

نیاز ، کنار ، نام ، زار ، دوام ، راز

.....

۸- در هر یک از بیت های زیر، فعل ها را جا به جا کنید و جمله را مرتّب نمایید.

الف) نباشد همی نیک و بد پایدار همان بِه که نیکی بُوَد یادگار

ب) کبوتر بچّه ای با شوق پرواز به جرئت کرد بال و پَر باز

۹- جمع و مفرد بودن هر یک از فعل های زیر را مشخّص کنید.

خواندید ( ) ، می آمدم ( ) ، گفته بودند ( )

می خندند ( ) ، نوشته ای ( )

۱۰ – ترکیبات وصفی (موصوف و صفت. و اضافی (مضاف و مضاف الیه) را مشخّص کنید و در دو گروه بنویسید.

دریای بی کران ، خلیج فارس ، مسجد جمکران ، برگ سبز ، کوچ پرندگان ، نواحی گرم

ترکیبات وصفی : ----------

ترکیبات اضافی: ----------

۱۱ – دو کلمه ی «آشکار» و«نهان» نسبت به هم چه حالتی دارند ؟ یک مثال مشابه دیگر بنویسید.

۱۲ – از میان کلمه های زیر آن را که مناسب است در جای خالی جمله قرار دهید.

الف) طولانی ب) طویل ج) بلند د) دراز

مادر بزرگ همیشه دانه ی آخر تسبیح را که می انداخت ، صلوات را ..... ختم می کرد.

۱۳ – با کلمه های تقریباً هم معنا و هم آهنگ زیر جمله بسازید.

تعلیم و تدریس : ----------

تفکّر و تأمّل : ----------

مجلس و محفل : ----------

معروف و مشهور : ----------

۱۴ - کلمه های جدول زیر را دو به دو باهم ترکیب کنید و کلمه ی جدیدی بسازید.

جزء اول	کلمه ی جدید	جزء دوم
شکوفه		دست
چیره		خورده
روستا		باران
باران		نشین
چشم		زنده
الهام		نواز

۱۵ – معنای درست هر واژه را از بین گزینه های مقابل آن ها انتخاب کرده و زیر آنها خط بکشید.

الف) تجلّی : دوستی ، پیدا شدن ، دیدن

ب) حک : سنجیدن ، پاک ، تراشیدن

پ) سپاس داری : شکرگزاری ، ستایش ، پرچم داری

۱۶ – در کدام یک از جمله های زیر ، نهاد درست مشخّص نشده است ؟

الف) رشته ای در گردنم افکنده دوست (نهاد : دوست.

ب) باز به گردون رسید / ناله ی هر مرغ زار (نهاد : ناله ی هر مرغ زار)

پ) باد بهاری وزید از طرف مرغزار (نهاد : باد بهاری)

ت. خیز و غنیمت شمار جنبش باد ربیع (نهاد : غنیمت.

درس دوم: پنجره های شناخت

آن چـه کـه ایـن درس در پـی آن اسـت ، ایـن موضـوع اسـت کـه بـرای شـناخت بهتر و بیشـتر پـروردگار بایـد بـه دقّـت بـه اطـراف نـگاه کـرد ، از تمـام حـواسّ خـود (دیـدن ، شـنیدن و...) اسـتفاده و در بـاره ی آن هـا اندیشـه کـرد. شـاید بـه همیـن خاطـر اسـت کـه در توصیـه هـای دیـن اسـلام یـک سـاعت تفکّـر بهتـر از هفتـاد سـال عبادت اسـت.

در حقیقـت دیـدن آفریـده هـای پـروردگار و دقّـت در آن هـا مـا را در شـناخت بیشـتر و بهتـر از قـدرت و دانایـی خداونـد و لـذّت بـردن از جهـان آفرینـش یـاری مـی کنـد.

به طور کلی اهداف آموزشی این درس را می توان در شش مورد زیر طبقه بندی کرد :

۱ - تقویت روحیه ی ستایش پروردگار

۲ - تأکید بر نام بردن از پروردگار در آغاز هر کار

۳ - شناخت پروردگار از راه بهره گیری از حواس پنج گانه

۴ - تقویت مهارت خوب گوش دادن

۵ - تقویت مهارت خوب نگاه کردن

۶ - پرورش توانایی دقّت و تأمّل در پدیده ها

یادآوری

آن چـه در ایـن قسـمت بـه آن پرداختـه شـده اسـت ، کلمـه هـای هـم خانـواده اسـت. کلمـه هـای هـم خانـواده بـه دوگـروه عربـی و فارسـی طبقـه بنـدی مـی شـوند. ایـن درس بـه کلمـه هـای عربـی اشـاره کـرده اسـت.

کلمـه هـای عربـی دارای سـه حـرف اصلـی و مشـترک هسـتند کـه گاهـی حـرف یـا حروفـی بیـن حروف اصلـی قـرار مـی گیرنـد و کلمـه هایـی جدیـد بـا معانـی جدیـد امّـا در مفهـوم نزدیـک بـه هـم بـه وجـود مـــی آورند.

مثـلاً در کلمـه هـای « علـم ، عالـم ، معلّـم » سـه حـرف مشـترک و اصلـی ، « ع ل م » اسـت. در واژه ی « عالـم » بیـن حـرف اصلـی اول (ع) و حـرف اصلـی دوم (ل)، حـرف « الـف » قـرار گرفتـه اسـت.

در کلمـه ی مـــعلّم ، بـه ابتـدای کلمـه ی علـم ، حـرف « م » اضافـه شـده اسـت و بـاز یک کلمـه ی جدید به وجـود آورده اسـت.

همـان طـور کـه ملاحظـه مـی شـود در تمـام ایـن سـه کلمـه تعـداد حـروف تفـاوت کـرده اسـت ولـی ترتیـب قـرار گرفتـن سـه حـرف اصلـی (ع ل م) تغییـری نکـرده و جـا بـه جـا نشـده انـد.

ایـن قانـون در واژه هـای « خلـق ، خلقـت و خالـق » هـم دیـده مـی شـود یعنـی سـه حـر ف اصلـی « خ ل ق » اسـت کـه در کلمـه ی خلقـت ، بـه انتهـای سـه حـرف اصلـی ، حـرف « ت » و در کلمـه ی خالـق بیـن حـروف اول و دوم اصلـی حـرف « الـف» اضافـه شـده اسـت.

اینو یادت میاد؟

اضافه شدن دو کلمه به یکدیگر در صورتی که هر دو کلمه اسم باشند ، را « مضاف و مضاف الیه » می گویند.
برای تشخیص دوترکیب « مضاف و مضاف الیه » و « موصوف و صفت » چند راه پیشنهاد می شود :

۱ - اضافه کردن « ی » به پایان کلمه ی اول.در این صورت اگر ترکیب معنا دار بود « موصوف و صفت » است.

مثال : کوهی بزرگ : (کوه بزرگ موصوف و صفت است.

کوهی دماوند: (کوه دماوند مضاف و مضاف الیه است.

۲ - اضافه کردن علامت « تر » به پایان کلمه ی دوم. اگرترکیب معنا دار بود ، موصوف و صفت است.

مثال : کوه بزرگ تر

بـه دو کلمـه ی مضـاف و مضـاف الیـه ، ترکیـب اضافـی و بـه موصـوف و صفـت هـا ، ترکیـب وصفـی گفتـه می شـود.

تمرین درس ۲

۱ - برای هر یک از کلمه های عربی زیر دو هم خانواده بنویسید.

ظلم : ..... ، ..... معلوم : ..... ، .....

حال : ..... ، ..... هدایت : ..... ، .....

حفظ : ..... ، ..... شهادت : ..... ، .....

۲ - در هر یک از بیت های زیر کلمه های متضاد را پیدا کنید و زیر آن ها خط بکشید.

ای هست کن اساس هستی کوته ز درت دراز دستی

* * * * * *

از ظلمت خود رهاییم ده با نور خود آشناییم ده

۳ - در جمله های زیر به جای نقطه چین ها کلمه های مناسب به کار ببرید.

الف) نام پروردگار مانند..... است که در های بسته را می گشاید.

ب) خداوند از هر چه در جهان روی می دهد ..... است.

۴ - در جدول زیر کلمه های مترادف را با خط به هم وصل کنید.

صبر	عطوفت
غم	نو
تازه	غصّه
رأفت	شکیبایی

۵ - جاهای خالی را کامل کنید.

پاکی = پاک + ی	یعنی پاک بودن
هوشیاری = ... + ی	یعنی: .....
..... = خون سرد + ی	یعنی: .....
جوانی = ... + ...	یعنی: .....

۶ - کلمه های «حیات» و «حیاط» را در محلّ مناسب در جمله های زیر به کار ببرید.

در بهار، طبیعت ..... از سر می گیرد و بنفشه ها دو باره به میهمانی ..... کوچک خانه ی ما می آیند.

۷ - هر یک از واژه های زیر را در یک جمله به کار ببرید.

- طوفانی : .....
- آفتابی : .....
- ساحلی : .....

۸ - تصوّر کنید درون یک زیر دریایی شیشه ای و در حال حرکت زیر دریا هستید، آن چه را که می بینید در سه خط بنویسید.

_____

_____

_____

۹ – ابتدا برای هر یک از این کلمه ها یک هم خانواده بنویسید، سپس با هم خانواده ی نوشته شده یک جمله بنویسید.

الف) تحصیل = ... : ----------

ب) تشویق = ... : ----------

۱۰ – یکی از چهار کلمه ی قصد ، قاصد ، مقصود و صادق با سه کلمه ی دیگر هم خانواده نیست. آن را پیدا کنید و دلیل خود را بنویسید.

---

۱۱ – در جای خالی کلمه ی مناسب بنویس.

الف) پروانه از گروه ایمان ..... (برخاست ، برخواست.)

ب) ریحانه از بقیه ی گروه اجازه ..... (خواست ، خاست.)

پ) معلّم پس از شنیدن ..... (نضرات ، نظرات) گروه ها ، صحبت کرد.

۱۲– در بیت زیر ، قافیه را مشخص کنید و زیر آن ها خط بکشید.

«در کتاب چار فصل زندگی صفحه ها پشت سر هم می روند

هر یک از این صفحه ها یک لحظه اند لحظه ها با شادی و غم می روند »

۱۳ – جدول زیر را کامل کن.

ریشه ی سه حرفی	هم خانواده	هم خانواده
	منظور	
خلق		
		صادق
	تفکّر	
		علوم

۱۴- پنج جمله بنویسید که مفعول داشته باشد و نهاد و گزاره ی هر یک را در جدولی مانند جدول زیر بنویسید.

نهاد	گزاره
من	علی را در خیابان دیدم.

۱۵- پسوند مناسب را رو به روی کلمات زیر بنویسید.

ناک گاه گین ستان بان

فیل..... ، خشم..... ، هندو.....

وحشت..... ، غم..... ، لنگر.....

۱۶- در متن زیر برای کلمه های مشخص شده ، یک کلمه ی هم معنی داخل کمانک بنویسید.

الف) خوب است کمی به خودمان بیندیشیم. (.....)

ب) اگر قرار بود هر کس تنها (.....) ، نام (.....) خودش را صدا کند ، سلام و خداحافظی در میان نبود.

پ) اگر دیگران نبودند کلمه هایی مانند دوستی (.....) ، مهربانی (.....) ، یاری (.....) از لغت نامه ها پاک می شد.